

najdemo dosti vrlin; n. pr. motivacija je večinoma zadeta, нравna stran igre — kar je posebno važno — ni popačena, pregreha se imenuje s pravim imenom in se ne zakriva z medlimi frazami; mislim, da ni deklice, katera bi hotela doživeti usodo lepe Vide; dvogovori in samogovori so preprosti, kratki, umevni; niti čitatelj se ne dolgočasi, tem manj še gledalec; jezik je dostojen, v sredi med vzneseno pesniško besedo in preprosto pripovedovalčevo.

Zvedencem v dramatiki so znane pravične in tudi pretirane zahteve zastran jednote kraja in dejanja. Dovolj, da na to samo opozarjamo, zakaj dalje ne moremo razpletati te ocene. Gledé na vrline tega dela ne bôdemo brskali po vsem, kar bi se dalo dobiti neugodnega. Opozarjamo pa vendar gospoda pisatelja na nevarnost, ki je v taki snovi. Nehoté se človek domisli zloglasnih francoskih dram in romanov, v katerih je prešeštvovanje jedro in polzkost lupina. — Čitateljem naposled skoro ni treba omenjati, da je ta igra namenjena samo zrelemu, odraslemu občinstvu.

Zunanja oblika je prav vkusna in lična.

Dr. Fr. L.

Zbrani spisi Pavline Pajkove s sliko in životopisom pisateljice. Prvi zvezek. V Celji, 1893. Tiskal in založil Drag. Hribar v Celji. 8°. Str. 256. Cena mehko vez. izv. 1 gld., krasno vez. izv. 1 gld. 50 kr., po pošti 10 kr. več. — Ob neki priliki smo v tem listu že povedali, da si ne želimo preveč zbranih spisov naših pisateljev. Mislimo namreč, da se s tem kolikor toliko vrata zapirajo izvornim, novim proizvodom, tako se pa tudi zavira napredek slovstva. Če pravi pisatelj vvoda v tej-le knjigi, da se «sme pisateljici (P. P.) izpolniti želja videti zbrane svoje spise», mislimo, da jedini ta razlog ne velja. Marveč odločuje vrline, izvrstnost pisateljica in pa želja občinstva, da bi dobilo v roke takega pisatelja spise. Slovenske založnike bi rajši prosili, naj bi, čim najbolj morejo, podpirali dobre pisatelje, ki želé izdati nove izvorne spise. Ko bi mogli svoje knjigotržno gospodarstvo uravnati tako, da bi pisatelji dobivali — če tudi skromno — nagrado, jako bi to pospeševalo naše malo slovstvo.

A kaj gledé na našo pisateljico-pesnico: ali nam tudi ni všeč, da so se izdali njeni zbrani spisi? Da govorimo odkrito: želimo iz srca, da bi se izdali njeni izbrani spisi; ali bode pa vse, kar je napisala naša vrlo-znana pisateljica, zanimalo občinstvo, temu bi si ne upal pritegniti z «da». Bodočnost nam bode povedala.

Zares, ugaja nam, da imamo pred seboj v posebni knjigi spise pisateljice. Ne samo, da je slovstveno delovanje omikane Slovenke drugim vrstnicam v lep vzgled, tudi narodu samemu je v ponos, da ima pisateljice. Na vprašanje: Ali naj ženska deluje na slovstvenem polju, ne odgovarjamo, ker je stvar dovolj doznana. Zakaj bi omikana in duhovita ženska ne smela nastopiti javno s književnimi proizvodi? Ne samo, da sme, ampak tudi jako važno nalogo izpolnjuje v narodnem slovstvenem delovanju. Resnica, spoznavanje, нравnost — je jednaka za vse ljudi. Ni pa jednako čuvstvovanje, zelenje.

Ženska čuti po svoje, goji svoje želje. Iz čutečega ženskega, materinega srca nam je dohajalo prvo duševno življenje, prva vzgoja. Torej ima tudi v slovstvu pravico kazati se to žensko čutenje in zelenje.

Kakor pa radostno pozdravljamo v slovstvu plodove ženskega duha, tako odločno kličemo pisateljicam: Nikarte čez svoje moči, nikarte čez svoje meje! Rad čitam preprosti spis ženske o takih stvareh, ki so v njenem področju, katere pozna, o katerih torej tudi sodi resnično, pravično, sodi iz svojega ženskega poklica. Toda kadar seže čez te meje, kadar začne modrovati, kadar hoče s prirojeno lahkoto in urnostjo obdelovati tudi težavna vprašanja znanstvena, tedaj si ne moremo kaj, da bi se ne nasmehnili in rekli: Pustite to, kar ni za vas!

Ni nam treba še dalje razkladati tega nazora o ženskem pisateljevanju: stvar je jasna. Če sodimo s tem merilom prvi zvezek zbranih spisov Pavline Pajkove, pozdravljamo v obče prijazno to izdajo in radi hvalimo mnoge pesmi in posamezne dele spisov. A naše merilo ni isto, katero rabimo za slovstvenike sploh, recimo za znane, dobre pisatelje, marveč oziram se na njeno stališče, njen poklic. Pisateljica Pavlina Pajkova ima res lepe in velike zmožnosti; njeni slovstveni proizvodi pričajo, da ima med svojimi vrstnicami nenavadnega, močnega duha, da je res rojena za pesnico in pisateljico. Kar je ustvarila, zložila ali spisala po svoji zmožnosti ali v svojem obzorju, to je dobro, milo in prijazno. Njene pesmice se gibljejo večinoma v navadnih čustvih ženskega življenja: v erotiki, ljubezni prijateljski, domovinski, in se ozirajo na vsakovrstne prijetne in neprijetne utiske. S pisateljem uvoda trdimo tudi mi, da so «Materni glasovi» po svoji celoti res odlični proizvodi (jednajst jih je), in vrlo mater-pesnico zahvaljamo iz srca, da je udarila na to tako milo in zvonko struno svojega srca. Da pa oblika njenih pesmic ni dovršena, tega ji prav tako ne očitamo, kakor te nedovršenosti ne očitamo starejšim pesnikom: Vodniku, Virku in dr.

Tudi v povestih (tukaj imamo dve noveli) je njena beseda zanimiva, pripovedovanje vkusno, preprosto in odkrito tam, kjer se giblje na trdnih tleh izkušnje. Kjer pa zaide s premišljanjem v zračne višine in temne globine, tam se utegne zvedenemu čitatelju zdeti nekoliko otročja, kakor se nam zdi v «Občutkih na novega leta dan». Od veličastnega do smešnega je samo jeden korak; to naj pomni pisatelj in pisateljica, kadar se hoče dvigati previsoko. Ti «Občutki» so brez dvoma najslabši proizvod v knjigi, ne gledé na to, da nekako preziranje naše vere in krpica Lord-Byronova neprijetno ganeta mislečega čitatelja. «Odlomki ženskega dnevnika» izražajo marsikaj znamenitega. Vidi se jim pa, da so nastali v mladi pisateljici, v nekaki «Sturm- und Drangperiode», navdahnjeni s sentimentalnostjo. Mnogo boljša je novela «Blagodejna zvezdica». Pisateljica ima svojo snov že v oblasti; značaje riše določno, dejanje je živahno, razvoj zanimiv. — Nevezana beseda teče pisateljici dokaj gladko. Kdo bi slutil, da je prva vzgoja naše pisateljice bila laška in ne slovenska!

Morebiti se vsak čitatelj ne bode zanimal za vse one drobnosti in malenkosti, s katerimi se odlikujejo ženski proizvodi: priznati pa bode moral, da je naša pisateljica vredna našega zanimanja, da, celó našega ponosa.

Soprog njen, gospod dr. Janko Pajk, je dodal temu zvezku potrební uvod, ki je prav mičen. Le jezik gospoda doktorja je ukrojen preveč po nemščini.

Ali se ne bode marsikomu zdelo, da se v tem uvodu in v tej izdaji malce preveč razkriva živečih oseb, moža in žene zveza, in ali ne utegne kdo — kakor se je gospodu doktorju že dogodilo — očitati nekako domačo kroniko, o tem naj sodijo natančnejši sodniki. Nas take stvari nič ne motijo.

Dr. Fr. L.

Izlet v Carigrad. *Popotne črtice. Spisal A. Aškerc. Ponatis iz «Slov. Naroda». V Ljubljani. Tisk in založba «Narodne Tiskarne». 1893.* Cena 20 kr., po pošti 25 kr. — To je ime drobni knjižici, v kateri na trinsemdesetih straneh žepne oblike naš pesnik v lepi slovenščini opisuje svoj letošnji «majski izlet» na Balkan in v prezanimivi Carigrad. Gospod pisatelj nam kaže (žal, da le površno) razne znamenitosti turške stolice in nje obližja, in nas potem vodi skozi Adrijanopelj, Plovdiv, Sofijo, Niš do Belgrada nazaj. S svojim živim pripovedovanjem utegne knjižica res katerega rojaka navdušiti za potovanje «na slovanski Balkan in v čarobni Carigrad». Radi prezremo, če nam tu pa tam kaka stvarca ni všeč, a neprijetno nas je zadela profanacija Kristusovih besedij: «Resnično, resnično vam povem itd.» na str. 65.

Ant. Z.

Z ognjem in mečem. *Zgodovinski roman. Poljski spisal H. Sienkiewicz. Poslovenil Podravskega. II., III. in IV. del. Novo mesto, 1892. in 1893. Tiskal in založil J. Krajec.* — Odkar smo lani (stran 427) kratko poročali o drugem zvezku tega dela, izdal je gosp. Krajec v Novem mestu pet novih zvezkov ali 47.—56. snopič svoje «Narodne biblioteke». To je zares čvrsto delo! V teh zvezkih so trije oddelki velike poljske povesti. Povest je dospela v II. delu v pravi razvoj. Nesreča udari na Rozloge, bivališče Helene, junakinje te povesti; Bohun, kozaški poljeljnik ji je strastno udan, hoče jo imeti, pa se

maščuje nad njenimi sorodniki, ko zvé, da jo ljubi vrli Skretuski. A prebrisani Zagloba, nekaj Falstaff v tej povesti, jo odvede in jo za nekaj časa reši. A vojska divja, sovražnik premaga mesto Bar, njeno zavetišče; Bohun jo odvede v pravo divjino in jo izroči čuvarici-amaconki. Po mnogih slučajih se posreči Zaglobi in dvema tovarišema rešiti jo drugič, njen zaročnik pa izvršuje hrabra dejanja. Vnela se je med Poljaki in upornimi Kozaki zopet huda vojska; ti oblegajo Zbaraž, pomagajo jim Tatarji. Neizrekljivo hrabro se boré maloštevilni vojščaki kneza Jeremije; a omagali bi, ko bi Skretuski ne priklical o pravem času poljskega kralja na pomoč. Zbaraž je rešen, junaška Skretuski in Helena se združita v zakon.

Po pravici je ta povest tako priljubljena Poljakom in vsem, ki so jo čitali. Poezija in zgodovina se čudovito objemata, grozna vojska in prijazno zasebno življenje se ti stavita pred oči. Tu je popolna slika tedanje Poljske (sredi 17. stol.), pisatelj te vodi na vse strani: slika ti nesrečne poljske razmere, krepkost in slabost te ljudovlade, in pri vsem te zna tako zanimati, da le čitaš in čitaš do konca. Res so barve v teh slikah tu pa tam prežive; krvi, ognja, razdevanja je morebiti véasih preveč: Ukrajina se ti zdi véasih kakor neusahljivo mravljišče, kjer je vedno polno ljudstva, če tudi se pobivajo brez usmiljenja, brez prenehanja.

In kaj naš prevod? Ob kratkem povemo lahko svojo razsodbo. Čitali smo ga lahko, zdel se nam je umeven; gledé na obliko pa smo pogrešali pile in potrebne skrbnosti pri popravi. Kdor želi prijetno čitati in uživati to delo, lahko in sladko čita Podravskega prevod. Želeti je pa sev, da imajo taka dela dovršeno obliko, ob kateri ni treba izpodtikati se čitatelju.

Ker je zunanja oblika Krajčevega izdanja lepa in ročna, ker je cena nizka — 2 gld. 25 kr. za 1159 tiskanih strani —, zato upamo, da bodo Slovenci kupovali i to izdanje, če tudi nam je «Matica» podala in bode v kratkem ponudila isto delo v krasni obliki. Ker je imel gospod Krajec pri «Narodni biblioteki» poslednji čas toliko poguma, da jo je pomnožil do 56. snopiča, podpirajmo tega podpore vrednega moža s prelagcem vred.

Dr. Fr. L.

Razne stvari.

Naše slike.

«Metelkov dom v Škocijanau» (pri Dobravi) na Dolenjskem je narisal gospod risar čisto po prirodi. Kakor kaže slika, je Metelkov dom — mlin. Tu se je porodil naš slavni jezikoslovec in bil krščen dné 14. mal srpana l. 1789. v škocijanski župni cerkvi. Jako hvaležni bi bili prijateljem, ko bi našli in nam poslali pravo sliko Metelkovo. — Slika «Jurij Grabrijan»

je posneta po portretu, ki se nahaja v župnišču vipavskem, in po neki fotografiji. Poleg tega je gospod risar dovolj poznal pokojnika. Kdor je videl Grabrijana živega, vé, da je naša slika resnična. — «Pogled na citadelo v Kajiri.» Tako se vidi citadela z zapadne strani. Upam, da naša slika tudi nekoliko pojasnjuje «lepoto kajirsko». — «Jos. Ressel l. 1816.» Tu podajemo čitateljem znamenito sliko, katero smo obljubili v 8. števil. na str. 382. Na isti strani imajo